

**Међународни пакт
о грађанским и политичким
правима**

Дистр.: Општа

13. новембар 2012. године

Оригинал: Енглески

Комитет за људска права

Закључне напомене о Другом периодичном извјештају Босне и Херцеговине, која је усвојио Комитет на својој 106. сједници, од 15. октобра - 2. новембра 2012. године

1. Комитет је Други периодични извјештај који је поднијела Босна и Херцеговина (CCPR/C/BIH./2) разматрао на својој 2934. и 2935. сједници (CCPR/C/SR.2934 и CCPR/C/SR.2935), које су се одржале 22. и 23. октобра 2012. године. На 2945. сједници (CCPR/C/SR.2945), одржаној 31. октобра 2012. године, Комитет је усвојио сљедеће Закључне напомене.

А. Увод

2. Комитет поздравља подношење Другог периодичног извјештаја Босне и Херцеговине и информације које су представљене у њему. Комитет изражава захвалност за прилику која му је дата за обнављање конструктивног дијалога са делегацијом Државе чланице на високом нивоу о мјерама које је Држава чланица током извјештајног периода предузела како би имплементирала одредбе Пакта. Комитет је Држави чланици захвалан на писаним одговорима на листу питања (CCPR/BIH/Q/2/Add.1) које је делегација допунила усменим одговорима.

Б. Позитивни аспекти

3. Комитет поздравља сљедеће законске и друге мјере које је предузела Држава чланица:

(а) доношење Закона о забрани дискриминације 2009. године;

(б) усвајање у Парламентарној скупштини Резолуције о борби против насиља у породици ("Службени гласник Босне и Херцеговине", број 15/08) 2008. године;

(ц) усвајање Државне стратегије за рад на предметима ратних злочина 2008. године;

(д) усвајање Ревидиране стратегије за имплементацију Анекса 7. (Оквирни програм за повратак избјеглица и интерно расељених лица) 2010. године.

4. Комитет поздравља ратификацију сљедећих међународних инструмената коју је извршила Држава чланица:

(а) Конвенције за заштиту свих лица од присилних нестанака 30. марта 2012. године;

(б) Конвенције о правима лица са инвалидитетом и њеног Опционог протокола 12. марта 2010. године;

(ц) Опционог протокола уз Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима 18. јануара 2012. године, и

(д) Опционог протокола уз Конвенцију против мучења и других окрутних, нељудских или понижавајућих поступања или кажњавања 24. октобра 2008. године.

Ц. Главни разлози за забринутост и препоруке

5. Напомињући да је Канцеларију омбудсмена акредитовало Међународно координационо вијеће државних институција за људска права и дало јој статус "А", те да је Држава чланица намјерава именовати државним механизмом за превенцију мучења у складу са Факултативним протоколом уз Конвенцију против мучења, Комитет је забринут због недостатка финансијске самосталности Канцеларије омбудсмена и недавним смањењем буџета који доводи у питање потпуно провођење мандата који се односи на промовисање и заштиту људских права у Држави чланици (члан 2.).

Држава чланица треба појачати своје напоре како би се обезбиједило да Канцеларија омбудсмена ужива финансијску самосталност и да јој буду обезбјеђени одговарајући финансијски и људски ресурси пропорционално додатним активностима које јој се додијеле.

6. Комитет подсјећа на своју претходну препоруку (CCPR/C/BIH/CO/1, став 8.) и изражава жаљење што Устав и Изборни закон Државе чланице и даље не укључују могућност да лица која не припадају ни једном од конститутивних народа Државе чланице, односно Бошњацима, Хрватима и Србима, буду изабране у Дом народа и трочлано Предсједништво Босне и Херцеговине. Комитет посебно жали што су, упркос његовим претходним препорукама и пресуди Европског суда за људска права у предмету *Дерво Сејдић и Јакоб Финци* број 27996/06, која је донесена 22. децембра 2009. године, напори да се измијени Устав у застоју тако да закон и даље искључује грађане из одређених група из равноправног учешћа, као што се десило и на изборима који су одржани у октобру 2010. године (чланови 2., 25. и 26.).

Комитет понавља своје претходне Закључне напомене (CCPR/C/VIH/CO/1, став 8.) да треба усвојити изборни систем којим се гарантује једнако уживање права свих грађана, према члану 25. Пакта, без обзира на националну припадност. У том смислу, Комитет препоручује да би Држава чланица под хитно требала промијенити Устав и Изборни закон и уклонити одредбе које дискриминишу грађане појединих националности при учешћу на изборима.

7. Док цијени напоре за рјешавање предмета ратних злочина, као што је имплементација Државне стратегије за ријешавање предмета ратних злочина, Комитет остаје забринут због спорог процесуирања предмета посебно оних који се односе на сексуално насиље, као и недостатка подршке жртвама таквих кривичних дјела. Комитет је такође забринут због недостатка напора да ентитети ускладе судску праксу о ратним злочинима и што ентитетски судови користе стари КЗ бивше Социјалистичке Федеративне Републике Југославије (СФРЈ), који, између осталог, не дефинише злочине против човјечности, командној одговорност, сексуално ропство и присилну трудноћу. Комитет је забринут да би то могло утицати на досљедност у изрицању казни у ентитетима (чланови 2. и 14.).

Држава чланица треба убрзати процесуирање предмета ратних злочина. Држава чланица би требала наставити пружати адекватну психолошку подршку жртвама сексуалног насиља, посебно током суђења. Надаље, Држава чланица би требала обезбиједити да правосуђе у свим ентитетима уложи велике напоре који су усмјерени на усклађивање судске праксе о ратним злочинима, те да оптужбе за ратне злочине не буду подигнуте на основу старог Кривичног закона бивше СФРЈ који не препознаје одређена дјела као злочин против човјечности.

8. Комитет је забринут што још није усвојена Стратегија о транзицијској правди која има за циљ обезбиједити приступ правди и репарације свим цивилним жртвама рата, укључујући оне који су преживјеле сексуално насиље. Комитет је такође забринут што још није усвојен нацрт Закона о правима жртава тортуре и цивилних жртава рата који има за циљ обезбиједити да све цивилне жртве рата у Држави чланици имају једнак приступ социјалним давањима. Комитет надаље подсећа на своју претходну препоруку (CCPR/C/VIH/CO/1, став 15) и остаје забринут што су инвалиднине које примају цивилне жртве рата знатно ниже од оних које су дате борцима у ентитетима и кантонима (чланови 2., 7. и 26.).

Држава чланица треба предузети конкретне мјере како би се обезбиједило да преживјеле жртве сексуалног насиља и мучења имају приступ правди и репарацији. Надаље, Комитет понавља своје претходне Закључне напомене (CCPR/C/VIH/CO/1, став 15.) и позива Државу чланицу да усклади инвалиднине у ентитетима и кантонима тако да се инвалиднине које примају цивилне жртве прилагоде како би се обезбиједило да су у складу са инвалиднинама које добијају борци.

9. Комитет подсећа на претходне препоруке (CCPR/C/VIH/CO/1, став 14.) и жали због спорог напретка који је постигнут у проналажењу лица која су нестала за вријеме оружаног

сукоба између 1992. и 1995. године. Комитет је такође забринут због смањења буџета Института за нестала лица (ИНО) што негативно утиче на провођење његовог мандата (чланови 2., 6. и 7.).

Комитет понавља своје претходне Закључне напомене (CCPR/C/VIH/CO/1, став 14) и препоручије да Држава чланица треба убрзати истрагу свих неријешених случајева несталих лица. Надаље, Држава чланица треба предузети све потребне мјере како би се обезбиједило да се Институт за нестала лица адекватно финансира, те да буде у могућности да у потпуности проводи свој мандат са циљем завршетка рјешавања случајева несталих лица, што је прије могуће. Држава чланица треба наставити пружати адекватну психолошку подршку породицама несталих лица током обављања ексхумација.

10. Комитет подсјећа на претходне препоруке (CCPR/C/VIH/CO/1, став 11.) и жали што, упркос увођењу квота у Изборни закон чиме се захтијева да политичке странке кандидују најмање 30 посто жена кандидата и потицајима парламентарног финансирања политичких партија са великом заступљеношћу жена у Парламентарној скупштини, жене и даље остају недовољно заступљене у законодавним и извршним тијелима на свим нивоима власти (чланови 2., 3. и 26.).

Комитет понавља своје претходне Закључне напомене (CCPR/C/VIH/CO/1, став 11.) да Држава чланица треба да ојача своје напоре за повећање учешћа жена у јавном сектору кроз одговарајуће привремене посебне мјере како би се имплементирале одредбе Пакта.

11. Истичући напоре Државе чланице на реконструкцији и адаптацији мјеста гдје се држе лица лишена слободе у циљу побољшања услова, Комитет је забринут што пренатрпаност у притворским јединицама и затворима и даље представља проблем у Држави чланици. Комитет је такође забринут због извјештаја о случајевима насиља међу затвореницима у затворима (чланови 6. и 10.).

Држава чланица треба предузети хитне мјере за рјешавање пренатрпаности у притворским јединицама и затворима и повећати приступ алтернативним облицима казне, као што су електронски надзори, условно пуштање на слободу и друштвено користан рад. Држава чланица треба предузети конкретне мјере како би се спријечило насиље међу затвореницима. У том смислу, Држава чланица треба наставити обезбиједити да се сви случајеви насиља међу затвореницима, посебно они који имају смртан исход, темељито истраже и да починиоци буду процесуирани и кажњени са одговарајућим санкцијама.

12. Комитет је забринут што члан 21. Закона о правима демобилизованих бораца и чланова њихових породица, који се примјењује у Федерацији Босне и Херцеговине, прописује да, да би чланови породице несталог лица добили или задржали пензију, морају започети поступак проглашења несталог лица умрлом у року од двије године од дана ступања на снагу овога закона. Надаље, Комитет је забринут што у Републици Српској,

општински судови захтијевају да чланови породице доносе доказе у виду смртновнице која потврђује да је члан њихове породице жртва присилног нестанка када оцјењују захтјев за инвалиднину на основу члана 25. Закона о заштити цивилних жртава рата и члана 190. Закона о управном поступку. Комитет је забринут што ова пракса покреће низ питања из чланова 2., 6. и 7. Пакта јер се за нестала лица и оне подвргнуте присилном нестанку претпоставља да су мртви од тренутка када су учињени напори да се пронађу (чланови 2., 6. и 7.).

Држава чланица треба укинути обавезу да право на одштету зависи од спремности породице да несталог члана прогласи мртвим. Држава чланица треба обезбиједити да било која врста одштете или други облик задовољштине адекватно одражавају тежину повреде и претрпљене штете.

13. Иако узима у обзир настојања Државе чланице да свједоцима ратних злочина пружи заштиту, као што је обезбјеђење Јединице за заштиту свједока оптужбе при Тужилаштву, Комитет је забринут због учесталих недостатака у имплементацији програма подршке свједоцима у ентитетима гдје су уступљени предмети ратних злочина, као што је недостатак адекватне психолошке подршке, и што су свједоци у ситуацији да се суочавају са оптуженим лицима унутар и изван суда. Комитет је забринут што би то могло утицати на спремност свједока да свједоче на суђењу (чланови 6. и 14.).

Држава чланица треба предузети конкретне мјере како би се повећала ефикасност програма заштите свједока и како би обезбиједила потпуну заштиту свједока. Држава чланица треба обезбиједити да свједоци наставе добијати адекватну психолошку подршку у ентитетима, гдје су уступљени предмети ратних злочина. Држава чланица додатно треба обезбиједити да власти у потпуности истраже случајеве гдје постоје сумње о застрашивању свједока и окончати климу страха која гуши напоре за процесуирање ратних злочина на ентитетском нивоу у Држави чланици.

14. Док цијени напоре које Држава чланица предузима за заштиту права лица да не буду предмет присилног враћања у за њу опасну земљу, Комитет је забринут да су лица која подлијежу удаљењу из земље на основу националне безбједности подвргнуте притвору на неодређено вријеме, које се заснива само на дискреционим одлукама безбједоносних органа Државе. Комитет је такође забринут што жалбе које тражиоци азила подnose судовима на одлуке које су донијели органи управе, не одлажу извршење и на адекватан начин се не узимају у обзир подаци о земљи поријекла које су обезбједиле релевантне међународне организације и агенције (чланови 7., 9. и 10.).

Држава чланица треба ревидирати закон који предвиђа притвор лица која су предмет протјеривања из Државе чланице на основу националне безбједности, како би се обезбиједило да је загарантована потпуна правна безбједност и да се таква лица не држе у притвору неодређено вријеме. У том смислу, Држава чланица такође треба размотрити увођење друге методе надзора у мјестима гдје се та лица могу

држати у притвору неодређено вријеме. Држава чланица треба обезбиједити да, у свим случајевима присилног враћања у опасну земљу, све жалбе судовима одлажу извршење и да надлежни управни и правосудни органи узимају у обзир све релевантне информације о ситуацији у земљи поријекла.

15. Комитет подсећа на своју претходну препоруку (CCPR/C/VIH/CO/1, став 18.) и остаје забринут што члан 132. став д) Закона о кривичном поступку, којим је прописано да осумњичени за кривична дјела могу бити притворени ако је за дјела запријеђена казна затвора преко десет година и искључиво на основу тога што је судија утврдио да разлози јавне безбједности или безбједност имовине оправдавају притвор, и даље постоји у овом закону (члан 9.).

Комитет понавља своје претходне Закључне напомене (CCPR/C/VIH/CO/1, став 18.) и препоручује да Држава чланица треба размотрити уклањање из Закона о кривичном поступку Државе чланице лоше дефинисан концепт јавне безбједности или безбједности имовине као основе за одређивање притвора појединаца који се сматрају пријетњом јавној безбједности или безбједности имовине.

16. Комитет подсећа на претходне препоруке (CCPR/C/VIH/CO/1, ставови 20. и 21.) и даље је забринут што знатан број избјеглица, повратника и интерно расељених лица још увијек није пресељен и даље бораве у колективним центрима (члан 12.).

Комитет понавља своје претходне Закључне напомене (CCPR/C/VIH/CO/1, ставови 20. и 21.) и препоручује да Држава чланица треба убрзати напоре за пресељење и повратак избјеглица, повратника и расељених лица како би се довршило укидање колективних центара. У том смислу, Држава чланица треба наставити да предузима конкретне мјере које су усмјерене на пружање адекватног алтернативног смјештаја за становнике колективних центара и на стварање потребних услова за одрживи повратак и пресељење.

17. Комитет подсећа на претходне напомене (CCPR/C/VIH/CO/1, став 22.) и са забринутошћу примјећује изазове у упису новорођене дјеце и издавању родних листова, посебно за Роме, што утиче на њихов приступ здравственом осигурању, социјалном осигурању, образовању и другим основним правима (чланови 16. и 24.).

Комитет понавља своје претходне Закључне напомене (CCPR/C/VIH/CO/1, став 22.) и препоручује да Држава чланица треба појачати своје напоре како би побољшала процес уписа новорођене дјеце и процес издавања родних листова, посебно међу Ромима, кроз одговарајуће интервенције попут програма за подизање свијести усмјерених на информисање о потреби уписа новорођене дјеце и издавања родних листова.

18. Комитет изражава жаљење због извјештаја и признања Државе чланице да Регулаторна агенција за комуникације, која, између осталог, има задатак да истражује

неправилно понашање у медијима и случајеве говора мржње, није независна, јер је подвргнута економским и политичким притисцима (члан 19.).

Комитет подсјећа на свој Општи коментар број 34. Слобода мишљења и изражавања мисли и позива Државу чланицу да обезбиједи и у потпуности испоштује независност Регулаторне агенције за комуникације. Држава чланица треба, дакле, одустати од било којих врста утицаја на рад Регулаторне агенције како би се обезбиједило да своје мандате обавља без вањских утицаја, било од појединачца или органа.

19. Комитет је забринут због извјештаја о ограничењу слободе изражавања и окупљања у граду Приједору, гдје је градоначелник 9. маја 2012. године забранио јавно обиљежавање 20. годишњице масовних злочина, а које су организовале локалне невладине организације. Комитет је забринут због извјештаја да је јавно објављено да ће свако непоштивање забране и кориштење термина геноциде, када се говори о злочинима у Омарској, бити кривично гоњено (чланови 19. и 21.).

Држава чланица треба обезбиједити да ограничења слободе изражавања и окупљања буду у складу са строгим захтјевима чланова 19. и 21. Пакта. У том смислу, Држава чланица треба провести истрагу о законитости забране обављања комеморације у Приједору у мају 2012. године.

20. Иако поздравља напоре Државе чланице да дјела говора мржње и почињење расистичких напада, посебно против Рома, буду кривично гоњена, Комитет је забринут због тога што наставља добијати извјештаје о расистичким нападима. Комитет је такође забринут због недостатка посебног закона који забрањује оснивање удружења која потпирују мржњу и расистичку пропаганду (чланови 2., 19., 20., 22. и 27.).

Држава чланица треба појачати своје напоре у борби против говора мржње и расистичких напада, посебно против Рома, тако што ће, између осталог, покренути кампање за подизање свијести усмјерене на промовисање поштивања људских права и толеранције различитости. Држава чланица би такође требала појачати своје напоре како би се обезбиједило да се наводни починиоци расистичких напада темељито истраже и процесуирају, а ако буду осуђени, да буду кажњени одговарајућим санкцијама, те да се жртвама додијели адекватна одштета. Надаље, Држава чланица треба донијети закон којим се забрањује формирање удружења која су заснована на промоцији и ширењу, између осталог, говора мржње и расистичке пропаганде.

21. Комитет подсјећа на претходне препоруке (CCPR/C/ВН/СО/1, став 24.) и понавља своју забринутост у вези де фацто дискриминације Рома. Комитет је посебно забринут што су ромска дјеца и даље подвргнута одвојеном систему једнонационалних школа, те што им недостаје могућност да се образују на матерњем језику. Комитет је такође забринут због слабих показатеља у, између осталог, подручју приступа Рома становању, здравству, запошљавању и учествовању у обављању јавних послова (чланови 26. и 27.).

Комитет понавља своје претходне Закључне напомене (CCPR/C/VIH/CO/1, став 24.) да Држава чланица треба предузети потребне мјере како би Роми остварили своја права на језик и образовање, која су им гарантована на основу Закона о заштити права припадника националних мањина. Држава чланица треба појачати напоре како би се осигурало да ромска дјеца могу похађати наставу на свом матерњем језику. Држава чланица би такође требала предузети конкретне мјере за побољшање права Рома у погледу приступа становању, здравственој заштити, запошљавању, као и њиховог учешћа у обављању јавних послова.

22. Држава чланица треба широко промовисати Пакт, као и два његова Опциона протокола, текст Другог периодичног извјештаја и писане одговоре које је дала као одговор на листу питања које је Комитет саставио, као и ове Закључне напомене како би се подигла свијест правосудних, законодавних и управних власти, цивилног друштва и невладиних организација које дјелују у земљи, као и шире јавности. Комитет такође предлаже да Извјештај и Закључне напомене буду преведени на друге службене језике Државе чланице. Комитет такође тражи да се Држава чланица, приликом припреме Трећег периодичног извјештаја консултује са организацијама цивилног друштва и невладиним организацијама.

23. У складу са правилом 71. став 5. Пословника Комитета, Држава чланица у року од једне године треба обезбиједити релевантне информације о имплементацији препорука Комитета наведеним у ставовима 6., 7. и 12. овог документа.

24. Комитет тражи да Држава чланица, у свом сљедећем периодичном извјештају, који ће поднијети **31. октобра 2016. године**, достави конкретне и ажуриране информације о реализацији свих препорука и Пакта у цјелини.